

MVDr. Kateřina Kobzíková

PSÍ SENIOR

VE VETERINÁRNÍ ORDINACI

Nejčastější zdravotní
problémy, prevence a léčba

Nakladatelství PLOT
Praha 2020

Obsah

Předmluva	5
Úvod	7
1. Výživa stárnoucího psa	10
2. Pohybový aparát	17
3. Onemocnění srdce	24
4. Dýchací systém	33
5. Chronické ledvinové selhání	37
6. Nemoci dutiny ústní	42
7. Onkologická onemocnění	47
8. Pohlavní aparát	59
9. Močové kameny	63
10. Trávení, játra	66
11. Kůže, imunita	69
12. Endokrinní systém	71
13. Nervová soustava	76
14. Anestezie	83
15. Smysly	87
16. Eutanazie – ožehavé téma	93
Co nám napoví laboratoř?	98
Dodatky	105
Závěr	120

Všechny údaje v této knize jsou předkládány podle nejlepšího vědomí a svědomí. Při použití je přesto doporučována opatrnost. Nakladatelství ani autorka nepřijímají žádnou odpovědnost za poškození osob, věcí nebo majetku, které by mohly vzniknout při použití předložených materiálů a metod.

Copyright © 2020, MVDr. Kateřina Kobzíková

Photos © 2020, MVDr. Kateřina Kobzíková

Cover photo © 2020, Mgr. Lucia Drietomská (TaraWillow Photography)

© 2020, Nakladatelství PLOT

ISBN 978-80-7428-379-6

Předmluva

Vzhledem k výraznému rozvoji veterinární medicíny, zejména v oblasti malých zvířat, a zkvalitnění péče o ně se psi i kočky dožívají stále vyššího věku. Ještě před zhruba dvaceti lety se menší a střední plemena psů dožívala obvykle okolo deseti až dvanácti let, velké plemeno (boxer, německý ovčák, doga...) nad deset let bylo, dá se říct, raritou. Dnes už ovšem patnácti- či šestnáctiletý pes není v ordinaci veterináře žádnou výjimkou, právě naopak. Souvisí to jednak s úrovní veterinární péče, ale také se změnou postavení těchto zvířat v životě samotného člověka. Psi žijí se svým majitelem v těsné blízkosti, stávají se členem rodiny, mají větší pohodlí než kdysi, jsou více opečovávaní. Málokdy uvidíte před domem u boudy psa, který slouží pouze k ochraně majetku, tak jako to bývalo kdysi. Takoví psi téměř vymizeli. Dnes již mají i psi střežící nemovitost svého majitele přístup do domu a jejich bouda, nebo spíše kotec, bývá pohodlnější a na zimu zateplená. Zvířata již nejsou krmena tím, co zbylo od oběda, a chodí pravidelně k veterináři. S tím jsou spojeny stále větší nároky nejen na zvěrolékaře, ale i na majitele zvířecího seniora, neboť takové zvíře se, jak už bylo řečeno, dožívá vyššího věku, trpí obdobnými neduhy jako starý člověk a může tak ve stáří vyžadovat zvýšenou péči. Stejně tak veterinář se musí s tímto faktem vyrovnat. Medicína psů a koček byla kdysi vedlejší, vyučovala se okrajově, veterinární lékařství se zaměřovalo především na hospodářská zvířata. Role se ale otočily a dnes už není jednoduché pro drobného chovatele ovcí sehnat lékaře, který by o stádo pečoval. Naopak medicína malých zvířat je na obrovském vzestupu a možnosti, které nabízí, jsou mnohdy srovnatelné s úrovní medicíny humánní. Veterinář musí „jít s dobou“, vzdělávat se na odborných seminářích, být obeznámen se zákony, které se vztahují k jeho oboru, a musí být i dobrým psychologem v kontaktu s majitelem zvířete. Protože je to právě majitel, kdo o osudu svého zvířete povětšinou rozhoduje.

Tato publikace má za cíl pomoci pochopit procesy, které jsou spojené se stárnutím zvířecího organismu, umožnit včasné rozpoznání možných zdravotních potíží, přiblížit čtenáři možnosti preventivních geriatrických

programů, dnes již běžně dostupných v mnoha veterinárních ordinacích, vysvětlit problematiku výživy a také pomoci přizpůsobit se životu se starším zvířetem, protože nejen u lidí může být stáří spojeno se změnami chování. Kniha rozhodně není návodem, neuvádí přesně dané postupy ani léčbu určitých potíží. Poskytuje pouze vodítko k porozumění práce veterinárního lékaře a umožňuje malé nahlédnutí do organismu zvířete s cílem pokusit se vysvětlit, „jak to funguje“, a odpovědět na otázky, které já i kolegové slyšíme v ordinaci dnes a denně. S některými názory či postupy se čtenář, ba ani některý z mých kolegů nemusí zdaleka ztotožňovat. Jedná se jen o názory jedné osoby, které nejsou nikomu vnucovány a které vycházejí pouze z dosavadních zkušeností. Veterinární medicína není až tak docela exaktní věda, nemá přesné postupy ani jasně dané návody, ale spíše vodítka, kterými by se měl zvěrolékař nechat vést, ve spojení se svým vzděláním, zkušenostmi a zdravým selským rozumem. Je to velice dynamický obor a neustále se vyvíjí. Terapie může být značně individuální v závislosti na pacientovi, a jelikož v tomto případě je on sám závislý na péči jiného tvora – člověka, obrovská část úspěchu při léčbě se odvíjí od možností a schopností majitele a jeho ochoty spolupracovat s veterinářem. Mnohdy je potřeba hledat alternativní postupy, přizpůsobit se majiteli, i když jsou možnosti někdy značně omezené. Je důležité komunikovat a nastínit důsledky daných rozhodnutí a postupy, které z toho vyplývají pro pacienta. Ve finále je majitel tou jedinou osobou, která nakonec o případné léčbě rozhodne. Na druhou stranu, i lékař má svá práva a povinnosti, kterými se při své práci musí řídit.

Na tomto místě je vhodné uvést citát, který by, dle mého názoru, měl mít v paměti každý majitel jakéhokoli zvířete ještě před jeho pořízením.

*Člověk je odpovědný za to, co k sobě připojil.
Antoine de Saint-Exupéry*

V následujících kapitolách se budu věnovat nejčastějším zdravotním problémům starých a stárnoucích psů. Pokusím se přiblížit čtenářům možnosti jejich řešení a vysvětlit, proč vás veterinář nutí do všech těch vyšetření, proč je chce opakovat i několikrát, i když „už to přece zjišťoval“ a výsledky má již k dispozici, proč chce mazlíčka opět trápit tím či oním, když už je mu přeci mnohem lépe než předchozí den, prostě pomohu nahlédnout do hlavy lékaře a pochopit jeho jednání.

Úvod

Stárnutí – co to je?

Stárnutí lze definovat jako geneticky podmíněný proces, který je ve velké míře ovlivňován faktory vnějšího prostředí. Jedná se o proces, kdy dochází k mnoha fyziologickým a morfologickým změnám v organismu. U každého jedince probíhá stárnutí pod mnoha vlivy velmi individuálně. Obecně lze říci, že jde o proces spojený s celkovými změnami organismu, jako je například snížení tělesné aktivity, a dále se změnami patrnými na jednotlivých orgánových systémech, čemuž se budeme dále věnovat podrobněji.

Nauka o stárnutí a stáří se nazývá gerontologie. Geriatrie nebo také klinická gerontologie je pak lékařský obor, který se procesům a projevům stáří věnuje. U člověka se zde mísí poznatky z mnoha oborů, jako jsou psychiatrie, sociologie, ošetrovatelství a další. V podmínkách veterinární medicíny se to ovšem omezuje na medicínu interní, tedy léčbu chorob stáří.

Kdy je pes starý?

Kvůli rozmanitosti psích plemen nelze paušálně říci, od kdy již máme doma psího seniora. Můžeme si alespoň pomoci malým rozdělením na plemena trpasličí a malá, střední a na velké a gigantické rasy. Například doga může být již v šesti letech považována za psího seniora, oproti tomu třeba kokršpaněl je v tomto věku psem v nejlepších letech. Záleží samozřejmě na podmínkách prostředí a péče o zvíře.

Jaké jsou tedy obecné příznaky stárnutí?

- šedivění
- oslabování smyslů (horší sluch a zrak, popřípadě čich)

- změny chování
- snížení pohyblivosti
- nemoci typické pro stárnoucí pacienty (například obezita, artróza, nemoci kardiovaskulárního systému, choroby zubů a dásní apod.)

Abychom mohli včas rozpoznat počínající onemocnění, jsou stejně jako u lidí nesmírně důležitá preventivní vyšetření. Již od štěněcího období začínáme s pravidelnou vakcinací, která zajišťuje ochranu před základními infekčními nemocemi (psinka, parvoviróza, infekční hepatitida, leptospiróza), a od třetího měsíce věku je to potom očkování proti vzteklině. Každé aplikaci vakcíny musí předcházet klinické vyšetření zvířete, protože látku lze podat pouze zdravému jedinci. Při tom lze samozřejmě zjistit první známky onemocnění a doporučit majiteli příslušná vyšetření. Na trhu již existuje vakcína proti vzteklině s účinností tři roky. Občas se majitelé chybně domnívají, že se to týká i infekčních chorob, což zatím není pravda, ty je potřeba přeočkovávat každoročně. Dle mého názoru je to jen dobře, neboť jsou tím majitelé „nuceni“ se psem přijít jednou za rok ke zvěrolékaři a zvíře je tak alespoň v tomto intervalu pravidelně vyšetřováno. V opačném případě majitel s mazlíčkem přijde, až když se projeví nějaké potíže, a to už může být řešení problému obtížnější a léčba nákladnější, než kdyby byla choroba zjištěna dříve. Kvůli relativní krátkověkosti zvířat by například tříletý interval prohlídek poskytl dostatek času pro skrytý rozvoj onemocnění, a v případě jeho propuknutí bychom jako lékaři byli postaveni před neřešitelný problém. Klinické vyšetření před očkováním je tedy nesmírně důležité, a dokonce je pro veterináře povinností, vakcína nesmí být aplikována bez předchozí odborné prohlídky zvířete.

Kromě každoroční prohlídky při vakcinaci v dnešní době nabízí většina veterinárních pracovišť cenově zvýhodněné preventivní programy pro starší zvířata, které mohou zahrnovat kromě základního vyšetření také odběr krve, vyšetření moči nebo sonografické vyšetření dutiny břišní. Při tomto podrobnějším screeningu je větší pravděpodobnost včasného odhalení propukající choroby. Toto bývá častěji zaměřeno na starší pacienty. Velmi obecně můžeme považovat za starého psa zástupce malého a středního plemene zhruba od osmi či devíti let věku, u velkých plemen zhruba po sedmém roce života a u gigantické rasy dokonce již od šesti let. Samo-

zřejmě ani u mladších jedinců není od věci zaměřit se na prevenci, jelikož ani jim se nevyhýbají těžká onemocnění.

Pokud bychom to shrnuli, bude to sice znít jako klišé, ale prevence je základ. Je dobré začít s ní už od štěněcího věku a pokračovat po celý život zvířete. Včasná diagnostika může zkrátit dobu léčby, dlouhodobý stres zvířete i majitele a v neposlední řadě také náklady spojené s terapií, které se mohou někdy vyšplhat do závratných výšin.

1. Výživa stárnoucího psa

U stárnoucího organismu dochází ke snižování potřeby energie, poklesu celkové tělesné aktivity a snižuje se také úroveň metabolismu organismu. Trávení se tak stává pro celý trakt náročnější, snižuje se i účinnost trávicích enzymů, a tudíž i využitelnost živin z krmiva. Dochází také k redukci kostní a svalové hmoty, zvíře je náchylnější k různým onemocněním díky snižování funkce imunitního systému. Starší zvířata mají také větší tendenci k tloustnutí. Nelze použít nějaký univerzální návod, jak krmit stárnoucího či starého jedince. Vše závisí na celkové kondici, fyzické aktivitě a individuálních potřebách zvířete.

Na trhu je dostupná celá řada komerčních krmiv typu „Senior“, která by měla potřeby ve výživě stárnoucích a starých psů kompletně pokrýt. Ne vždy a ne pro každého jedince jsou ale vhodná. Každý jedinec má jiné nároky na přísun energie v závislosti na jeho aktivitě, apetitu a případných zdravotních problémech.

Podívejme se na jednotlivé složky potravy a jejich potřebu a využitelnost u stárnoucího organismu.

Bílkoviny (proteiny) – jsou důležitou stavební jednotkou svalů. Během stárnutí postupem času svalovina ochabuje a dochází k jejímu úbytku, proto je důležitý dostatečný příjem kvalitní bílkoviny v potravě. Právě kvalita proteinů by měla mít přednost před kvantitou. O redukci bílkovin v potravě začneme uvažovat v případě selhávání ledvin. Jelikož jsou ledviny důležitým orgánem, který se podílí na metabolismu bílkovin, při jejich selhávání je tato funkce značně omezena a nadbytek nezpracovaných proteinů se stává pro organismus zátěží. V závislosti na stavu pacienta a výsledcích krevních testů proto můžeme přistoupit ke snížení jejich příjmu krmivem. V případě, že krmíme psa komerční stravou, je nejjednodušší variantou přechod na řadu určenou přímo pro tyto účely. Pokud psovi vaříme nebo je na stravě BARF (z angl. Bones and Raw Food – výživa masožravých zvířat přirozeným způsobem), je potřeba denní složení potravy také přizpůsobit s ohledem na obsah bílkovin.

Cukry – nejlépe stravitelnými zdroji sacharidů jsou brambory, rýže nebo oves. Velmi diskutovaný bývá obsah obilovin v krmivu, pšenice je hůře stravitelná a může být příčinou potravinových alergií. Obsah sacharidů v krmné dávce je třeba hlídat především u starších zvířat, kde může být jednou z hlavních příčin nadváhy až obezity.

Tuky – obecně jsou u psů prospěšnější tuky živočišné.

Omega mastné kyseliny – nenasycené mastné kyseliny v tucích a olejích jsou pro organismus nezbytné, protože si je tělo nedokáže samo vyrobit. Jsou důležité pro řadu metabolických procesů v těle, které pomáhají udržovat normální funkce organismu. Můžeme je najít například v rybách, zelenině, lněném semínku, zdrojem jsou také vlašské ořechy a další. Důležitý je optimální poměr omega-3 a omega-6 mastných kyselin, jelikož působí komplexně. V opačném případě mohou i škodit. Příznivých účinků je celá řada a není potřeba je zde rozepisovat, jelikož o nich slyšíme dnes a denně z televize. Namátkou to je příznivý účinek na činnost srdce, snižují krevní tlak, mohou snižovat toxicitu některých léků, mají protizánětlivé účinky, zlepšují kvalitu srsti a kůže a tak dále.

L-karnitin – samostatně či v kombinaci s jinými doplňky příznivě působí při onemocnění srdce, ledvin, podvýživě či jaterním onemocněním.

Kolagen – je ve vodě nerozpustná bílkovina. Hraje důležitou roli při stárnutí organismu, jelikož se nachází kromě kloubů a šlach také například v kůži, zubech nebo i ve stěnách krevních cév. O jeho významu jako součásti kloubní chrupavky se zmíním v následující kapitole o pohybovém aparátu.

Antioxidanty – řadíme mezi ně vitamíny, minerály a také enzymy.

Na trhu je nepřehledné množství různých doplňků stravy a nemusí být jednoduché vybrat ten správný. Stejně jako u lidí není nutné podávat zvířeti ráno multivitamin, odpoledne kolagen a večer karnitin prostě pro jistotu, aby měl všeho dostatek. Pokud tělo vitamíny nezbytně nepotřebuje, jsou vyloučeny bez užtku a vy vlastně jen vyhadzujete peníze za něco, čeho

je v těle dostatek. Navíc některé vitamíny lze i předávkovat. Opět je potřeba vzít v úvahu celkový zdravotní stav zvířete, priority, které je potřeba řešit, a některá krmiva také již řadu doplňujících složek obsahují. Tím ale nechci říci, že je podávání takových doplňků špatné, jen je dobré je využívat s rozmyslem a vycházet z aktuální potřeby, ideálně po konzultaci s veterinárním lékařem, který se o vašeho mazlíčka stará a dobře zná jeho zdravotní stav.

Obezita

Obezita je věčné téma, bohužel nejen u lidí. Můžeme ji definovat jako nadbytečné nahromadění tuku v těle. Stala se civilizační chorobou už také u zvířat. Je velice smutné pozorovat zvíře ploužící se na procházce za svým majitelem se sklopenou hlavou, funicí, s obtížemi při pohybu. A to jsou pouze vnější projevy této „nemoci“, vlivem nadváhy je samozřejmě zatížen celý organismus, počínaje kardiovaskulárním aparátem a konče bolestivostí při pohybu či dokonce jeho neschopností, způsobenou degenerativními změnami na přetížených kloubech (degenerace je odchylka od normálního procesu nebo funkce).

Obezita je téma věčné a nevděčné. Velice často se v ordinaci setkáváme s nepochopením, pokud se majiteli snažíme naznačit, že by zvíře mělo trochu či více zhubnout. V lepším případě, dá-li se to tak říci, jde pouze o odmítnutí cokoli řešit. A tak každý rok při pravidelném očkování a vážení pouze sledujeme, jak zvíře přibírá dál a dál. Později už některý majitel zvíře odmítá i vážit, aby nemusel pořád dokola poslouchat naše neustálé výtky. To jsou našťastí ojedinělé případy, ale i takové se najdou. A pokud nechce sám majitel, nezmůže lékař mnoho a zvíře ve všem závislé na páníčkově už vůbec nic.

Jaké jsou tedy nejčastější příčiny obezity?

Je všeobecným trendem hlavně u lidí, ale v dnešní době i u zvířat, vše svalovat na „chudinku“ štítnou žlázu. O té bude ještě řeč. Další často zmiňovanou příčinou bývá kastrace feny, po které může mít sklon k přibírání na váze. Obě tyto možnosti hrají určitou roli, ale zásadní příčinou valné většiny obezity u zvířat je přejívení. Je jasné, že tímto vyjádřením jsem si

nyňí vysloužila spoustu opovržení a úšklebků, ale troufám si odhadovat, že až 95 % obezity u psů jim způsobí jejich majitel, někdy nevědomky, ale bohužel i vědomě, protože stále přetrvává názor, že když je jedinec tlustý, tak je přeci vidět, že se má dobře. To, že tím může svému mazlíčkovi významně zkrátit život, si majitel již nepřipouští.

Míra potřeby energie se mění během života. Mladý, rostoucí pes má vyšší energetické nároky, ne tak starší zvíře, které již nemá tolik pohybu a nedokáže přijaté živiny zcela využít. Tento nadbytek přizivuje tukovou tkáň a zvíře tloustne. Tloustne nejen zevně, ale i zevnitř. Přibývá tuku v dutině břišní, obalují se jím orgány, které mají přirozeně pouze malou ochrannou vrstvu tuku, jako například ledviny. Tukové nánosy zatěžují srdce a cévy. Tloušťka podkožního i množství břišního tuku může být značnou překážkou při chirurgických zákrocích, prodlužuje délku operace a samozřejmě představuje další zátěž již tak namáhaných vnitřních orgánů.

Způsob krmení a jeho dávku je tedy nutné přizpůsobovat v průběhu celého života zvířete, a ve stáří obzvláště, neboť tendence k přibírání na váze je v tomto období největší a je také mnohem těžší nadbytečná kila opět shodit.

Jaké krmivo tedy zvolit? Jednodušší to v tomto případě budou mít majitelé, kteří ke krmení svých mazlíčků využívají komerčně připravovanou stravu, ať už ve formě granulí či konzerv. Na trhu je nepřeberné množství krmiv určených pro různé fáze života zvířete, a dokonce i pro různá plemena. Nás ovšem zajímají především staří psi. Z výše uvedeného vyplývají všeobecné nároky těchto zvířat na základní živiny a případně na různé doplňky. Tyto obecné nároky je potřeba individuálně přizpůsobit konkrétnímu jedinci. Je velký rozdíl v potřebách živin, pokud máte doma desetiletou, stále aktivní border kolii, anebo stejně starého baseta „gaučáka“. Zaměřte se na složení krmiva, obsah bílkovin a sacharidů. Pokud doteď vašemu psovi nedělalo problém strávit krmivo, v jehož složení hrála prim pšenice, nyní, ve starším věku, mu může způsobovat nemalé potíže při trávení. Bílkoviny není potřeba výrazně eliminovat, pokud pes netrpí ledvinovým onemocněním, důležitá je kvalita proteinu, který zvíře přijímá. Některá komerční krmiva obsahují i přídavky pro ochranu kloubního aparátu, mohou mít vyšší obsah některých vitamínů či minerálů. Dejte si proto načas a vyberte krmení, které bude potřebám zvířete vyhovovat nejvíce. Pokud jste příznivci doma připravované potrawy, jistě už

jste v tomto zběhlí a stačí pouze krmnou dávku a její složení upravit v závislosti na potřebách vašeho psa. Ke zjištění aktuální potřeby vitamínů a minerálů napomůže krevní rozbor. Existují speciální profily vytvořené laboratoří „na míru“, ve kterých se sledují všechny důležité parametry u psích seniorů, včetně základní funkce vnitřních orgánů, jako jsou játra nebo ledviny. Veterinární lékař vám jistě poradí, na co se zaměřit právě u vašeho mazlíčka.

Další příčiny obezity u psů mohou být hormonální. Mezi takové patří například hypothyreóza, což je snížená funkce štítné žlázy. Zvířata s touto diagnózou opravdu mohou mít sklony k přibírání na váze. Štítná žláza je odpovědná za metabolické pochody (látkovou přeměnu) v těle, velmi zjednodušeně řečeno se při její snížené funkci vše v organismu zpomaluje. Zvíře je unavené, tloustne, i když žere málo, můžou se přidružit i jiné nemoci. Některá plemena mohou být více predisponována k tomuto onemocnění, jako například labrador. Diagnóza se stanoví na základě krevních testů a podle toho se nasadí příslušná léčba, která obnáší pravidelné podávání tabletek s obsahem tyroxinu – hormonu štítné žlázy. Dávkování nemusí zvířeti ihned vyhovovat a být dostačující, proto je zpočátku nutné častěji kontrolovat hodnoty v krvi a přihlídnout ke klinickému stavu zvířete, dokud si nebudeme jisti, že je dávka správná. Často slyšíme, že je dávka léků při hypothyreóze u psa příliš vysoká, neboť jsou stále ještě běžně užívána lidská léčiva. Z pohledu humánní medicíny by se tak mohlo zdát, ale u psů nikoli. Dávka často opravdu výrazně převyšuje množství léku podávaného u člověka a majiteli by se tak mohlo po přečtení příbalového letáku zdát, že hrozí předávkování zvířete, ale není tomu tak.

A co obezita u kastrovaných fen? Ano, je pravda, že tato zvířata mohou mít větší sklony k tloustnutí. Je to dáno celkovou změnou metabolismu a menší spotřebou energie u těchto zvířat, při nezměněné dávce krmiva tak může docházet k nežádoucímu přibírání hmotnosti. Prevencí je kromě případné úpravy krmné dávky také dostatečná a pravidelná fyzická aktivita fenky. Věřte, že při dodržení těchto zásad v drtivé většině případů k obezitě u kastrovaných fen nedochází. Výjimkou jsou samozřejmě zvířata, která již měla problém s nadváhou před zákrokem. Čím více tukových buněk již v organismu bylo, tím více se jich také může zvětšovat. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že zde bude regulace hmotnosti obtížnější.

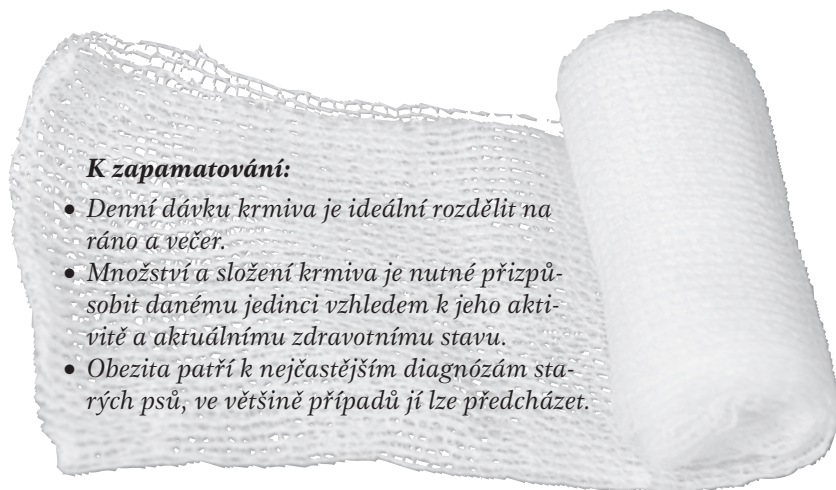
Přímými důsledky obezity jsou: pohybové potíže, srdeční problémy a vysoký krevní tlak, dušnost, některá nádorová onemocnění, cukrovka, metabolická dysbalance (nerovnováha) nebo poruchy plodnosti. Jedná se tedy o stejné obtíže, jaké pozorujeme i u lidí. Pes je společníkem člověka a s člověkem sdílí i podobné nemoci, ovšem některé lze ovlivnit.

Stejně jako přibírání na váze je postupný proces, tak ani hubnutí nesmí být příliš drastické (například hladovkou či výrazným snížením množství krmiva). Mělo by být pozvolné a doprovázené zvyšováním fyzické aktivity (pokud je to možné ze zdravotních důvodů). V opačném případě dochází při rychlém a velkém úbytku hmotnosti k náhlému zatížení organismu, především jater, jejichž funkce může být narušena vlivem ztučnění. Organismus se totiž v důsledku náhlého výrazného snížení příjmu energie dostává do „stresu“ a začne si dělat energetické zásoby jejich přesunem právě do jater, která takový nápor přestanou zvládat.

Častým dotazem bývá frekvence krmení. Jednou denně? Dvakrát? Strava volně přístupná celý den? Třetí varianta rozhodně ne. Při krmení ad libitum nemáte absolutně žádnou kontrolu nad příjmem krmiva vašeho zvířete. Jídlo mu pravidelně doplňujete, ale kolik energie a živin pes skutečně přijme a jaká je jeho opravdová potřeba, to není možné zjistit. Krmení jednou denně je také poměrně rozšířené. Problematické může být především u větších plemen, zvláště při nedostatečném odpočinku po nakrmení, kdy hrozí tzv. torze žaludku (přetočení), což je velice akutní stav s přímým ohrožením života zvířete, rozvíjející se v řádu několika hodin. Psovi denní dávku krmiva ideálně rozdělíme na dvě denní dávky, ať už stejné nebo poměrem dvou a jedné třetiny. Trávicí trakt tak může pracovat lépe a s menší námahou. Ano, řeknete si, jenže můj pes dostává celý život plnou misku jednou denně a vyhovuje mu to. To je samozřejmě možné a může mu to tak vyhovovat celý život, ale také nemusí a ve stáří to může způsobit nemalé trávicí potíže.

Závěrem této kapitoly lze tedy říci, že v otázce výživy hraje významnou roli sám majitel zvířete. Pouze on může ovlivnit stravu svého mazlíčka. Pes si krmení nekoupí, ani si ho nenasype do misky. Co mu dáte, to zbaští. Většinou nikdy nemá dost. „Smutným“ psím očím tedy musíte odolat a nenechat vždy něco málo od stolu s odůvodněním, „vždyť je to jen kousek, to mu neublíží“, nebo „když on tak smutně kouká...“ Tyto drobné nedůslednosti bohužel vedou k obezitě daleko nejčastěji. Je snadné odůvodnit

si vlastní výživové chyby tím, že je fena kastrovaná, nebo tím, že je zvíře nemocné. Právě naopak, tyto zdravotní stavy jsou jen dalším důvodem, proč být ve výživě svého psího kamaráda důslednější a odpovědnější.

2. Pohybový aparát

S přibývajícím věkem dochází k postupnému zhoršování pohybu. Zvíře může kulhat, pohyb může být celkově strnulý až bolestivý, může mít potíže postavit se či vyskočit. Příčin může být více. Nejčastěji se setkáváme s **degenerativním onemocněním kloubů**, tzv. artrózou, kdy klouby postupně ztrácejí svou přirozenou pohyblivost v důsledku postupné destrukce kloubní chrupavky, čímž se pohyb stává namáhavější a postupem času může být při další progresi až zcela znemožněn. Potíže nemusí souviset výhradně s přirozeným stárnutím, prvopočátky onemocnění se mohou objevit již u velmi mladých zvířat. Jedná se například o poúrazové stavy, jako jsou zlomeniny či vykloubení, nebo zde hrají roli vývojové anomálie, což je třeba dysplazie – asi nejznámější je dysplazie kyčelních kloubů (nejen u německých ovčáků). Jde o stav, kdy kloubní hlavice nedosedá do kloubní jamky přesně, jak by měla, a v důsledku toho dochází postupem času k nerovnoměrnému opotřebování kloubů. Při rozvoji degenerativních změn kloubů dochází dříve nebo později ke kulhání zvířete. To může být zpočátku pouze občasné, bez dalších projevů výraznější bolestivosti, ale postupně se při dalším zatěžování stav zhoršuje. U velkých plemen je díky jejich hmotnosti nápor na klouby větší, a tudíž i zhoršení onemocnění může být rychlejší a s výraznějšími projevy. Bolestivost může být značná a je nezbytné ji tlumit léky. Pes mívá potíže se vstáváním nebo i běžnou chůzí. Potíže se zhoršují v chladném období a při zátěži. Degenerativní onemocnění je nevratný proces, ale lze jej do určité míry zpomalit, popřípadě zajistit zvířeti dostatečný komfort, aby pro něj pohyb nebyl spojený pouze s bolestí. V takovém případě jej bude odmítat, následkem toho začne ztrácet kondici, budou se zhoršovat kardiovaskulární funkce a v neposlední řadě začne přibírat na váze, což celý stav ještě zhorší.

Diagnózu lze stanovit pomocí anamnézy (tedy vyzpovídání majitele, zjištění informací důležitých k určení aktuálního zdravotního stavu), základním vyšetřením a velmi přínosné je v tomto případě rentgenologické

(RTG) vyšetření. Na RTG snímku bývají patrné typické změny kloubů a lze tak i stanovit přibližný stupeň poškození, tedy rozsah změn. Na základě všech dostupných informací a celkového stavu zvířete lze poté doporučit vhodnou léčbu.

Jak již bylo řečeno, jedná se o nevratný proces, tudíž cílem terapie nemůže být úplné vyléčení. Snažíme se nejdříve o potlačení bolesti a zpomalení rozvoje dalších změn. Při prvních klinických příznacích onemocnění je v počáteční fázi důležité omezit fyzickou aktivitu zvířete, což znamená zkrátit procházky i venčit na vodítku. Někdy je potřeba tento klidový režim udržovat i několik týdnů. Jako preventivní, ale i terapeutické opatření je vhodné podávání chondroprotektiv, což jsou přípravky, které pomáhají udržovat klouby zdravé a ve funkčním stavu. Součástí těchto přípravků jsou většinou látky jako například chondroitin sulfát, glukosaminsulfát, kolagen, MSM, kyselina hyaluronová a další. Většinou se jedná o různé kombinace těchto látek, a čert aby se vyznal v tom, co je vlastně nejlepší a který preparát zvolit. Proto se nyní pokusím ve stručnosti vysvětlit význam a funkce jednotlivých složek.

Glukosaminsulfát – jedná se o velmi častou součást přípravků na artrózu, účinkuje proti bolesti i zánětu. Příznivě ovlivňuje rovnováhu metabolických dějů v samotné kloubní chrupavce, zpomaluje progresi degenerativních změn chrupavky. Nemá okamžitý účinek, pro potřebný efekt je potřeba minimálně čtyř týdnů užívání.

Chondroitinsulfát – chemicky jde o glykosaminoglykan, který je přirozenou součástí struktury chrupavky. Jeho významnou funkcí je schopnost zadržovat vodu, což napomáhá udržovat pružnost chrupavky a tím zpomalovat její destrukci.

MSM (methylsulfonylmetan) – je to organická sloučenina síry s protizánětlivými účinky, tlumí bolest a otoky kloubů, působí jako antioxidant. Podílí se také na odbourávání poškozené kloubní tkáně.

Kyselina hyaluronová – je součástí pojivových tkání a synoviální tekutiny, funguje vlastně jako lubrikans (mazadlo) kloubu. Zlepšuje metabolismus chondrocytů (buněk chrupavky) a zpomaluje degradaci kloubní chrupavky.

Kolagen – je látka přítomná v kostech, šlachách, kůži i oční rohovce a také v chrupavkách, kde funguje řekněme jako tlumič, čímž zajišťuje pružnost a pevnost chrupavky. Součástí zdravé chrupavky jsou i proteoglykany, které obsahují již zmíněný chondroitinsulfát. Jako celek je tak chrupavka lépe schopná odolávat velké mechanické zátěži. Pokud je chrupavka poškozená, ničí se jak struktura kolagenu, tak i proteoglykanu a dochází k postupné ztrátě chrupavkové vrstvy. Je tak narušena pevnost i pružnost kloubu, čímž se dostáváme k rozvoji příznaků kloubního onemocnění, které jsou charakterizovány bolestivostí, kulháním a celkovým zhoršením pohybu. Kolagen je bílkovina a existuje v několika typech. Ty se ve tkáních vyskytují v různých kombinacích. Pro lepší využití a vstřebání kolagenu je nutné jej naštěpit, aby bylo dosaženo žádaného účinku. Tomuto procesu se říká hydrolýza, je to vlastně rozložení bílkoviny kolagenu na menší částice, které jsou lépe vstřebatelné z prostředí trávicího traktu, odkud se dostávají přímo do krve. Existují různé formy navázání těchto látek pro podání do trávicího traktu, buď ve formě prášku či kapslí, nebo jako částice volně rozptýlené ve vodě (tzv. forma koloidu) – v tomto případě je využitelnost velmi vysoká. Hydrolyzovaný kolagen má tedy větší efekt a poskytuje kloubu lepší ochranu a regeneraci.

Vitamín C – kromě všeobecně známé funkce pro podporu imunity organismu se podílí na syntéze (tvorbě) kolagenu.

Vitamín E – je významným antioxidantem a součástí imunitních procesů v těle.

Antioxidanty – obecně omezují škodlivé působení oxidačních procesů v organismu, tj. procesů, při kterých dochází k tvorbě volných radikálů, které nepříznivě působí na buňky těla. Podporují tedy imunitní systém. Patří mezi ně některé vitamíny, minerály a enzymy.

Kromě omezení pohybu a možného podávání chondroprotektiv je velice důležitá kontrola hmotnosti zvířete. Je logické, že pokud bude mít pes nadváhu, již tak poškozené klouby budou muset odolávat mnohem větší zátěži a jejich regenerace bude o to náročnější, ne-li nemožná. Rehabilitace je další možností, jak podpořit funkci kloubu a jeho přirozenou

regeneraci. Jedná se o jednoduchá cvičení v podobě pasivních pohybů končetinami zvířete. Od pacienta to vyžaduje určitou spolupráci a cvičení by nemělo být nikterak dlouhé nebo působit zvířeti bolest. Tyto pohyby pomáhají zlepšovat přirozenou výživu kloubu. Velmi přínosné je taky plavání.

Syndrom cauda equina

Je to specifické onemocnění páteře, vyskytující se většinou u psů velkých plemen středního a vyššího věku, typickým pacientem je německý ovčák. Jedná se o postižení nervových kořenů na přechodu bederní a křížové oblasti obratlů. V tomto místě již není mícha jako taková, ale pouze nervová zakončení vystupující z páteře, která svým vzhledem připomínají koňský ocas. Odtud pochází latinské označení cauda equina. Při tomto syndromu dochází různými vlivy k utlačování nervů a v důsledku toho se rozvíjí klinické příznaky onemocnění. Zpočátku se může jednat pouze o bolesti v oblasti bederní páteře, které později přecházejí do chronického stavu. Zvíře má potíže s pohybem pánevních končetin, zejména při chůzi po schodech či při zdolávání jiných překážek, a kulhá. Typickým příznakem je tzv. překlubování, kdy zvíře nedošlapuje na polštářky prstů, ale prsty zůstávají ohnuté a pes jimi škrťá o podklad jejich horní částí. Při tom dochází k nepřirozenému obrušování drápů, což může majitele upozornit na problém, zvláště pokud je „škrťání“ zpočátku ojedinělé. Postupem času dochází k úbytku svalové hmoty končetin, a tudíž i k jejich celkové slabosti. Často lze pozorovat i abnormální nesení ocasu. V těžkých případech se rozvíjí inkontinence moči i stolice, případně dochází k úplnému ochrnutí končetin.

Onemocnění může být vrozené i získané. Klinické příznaky bývají typické, i přesto je vhodná podrobnější diagnostika, a to jak ortopedická, tak i neurologická. Využívá se rentgenologické vyšetření, pro zobrazení patologií v páteřním kanálu za použití kontrastu (injekční vpravení kontrastní látky pro zvýraznění struktur). Možné je i využití CT (počítačové tomografie) nebo MRI (magnetické rezonance).

Terapie může být konzervativní za použití analgetik (léků potlačujících bolest), důležitý je striktní klidový režim po dobu i několika týdnů.

V případě nálezu specifického problému, jako je třeba zúžení páteřního kanálu, kdy dochází k tlaku na nervová zakončení, je možné chirurgické řešení, kterým lze tento tlak uvolnit a zvířeti tak ulevit.

Tlumení bolesti

Pokud je pohyb zvířete spojený s bolestí, přistupujeme k podávání analgetik, nejčastěji nesteroidních antiflogistik, látek, které působí proti bolesti, zánětu a otoku. Velmi častou neřestí majitelů je, že při prvních příznacích jakékoli bolesti u jejich mazlíčka sáhnou po nějakém lidském preparátu, jako je paracetamol či ibuprofen. Dávku si zvolí odhadem, nejčastěji „dětskou“. Prosím, nedělejte to. Tyto látky nejsou pro psy vůbec vhodné a mohou i ublížit.

Paracetamol může být pro psy ve vyšších dávkách toxický a u koček dokonce způsobuje úhyn, protože vůbec nedokážou tento lék metabolizovat. Pokud je z nějakého důvodu indikován pro použití u psa, lze to učinit pouze pod striktním dozorem veterinárního lékaře a pouze na jeho doporučení. Dávka musí být definována velmi přesně v závislosti na hmotnosti, věku a celkovém zdravotním stavu zvířete. Přesto není tento lék příliš doporučován, protože existuje řada alternativních léků, které jsou mnohem bezpečnější a s menšími negativními účinky například na funkci jater, neboť paracetamol může při neopatrném použití způsobit naprosté selhání jaterních funkcí a v horším případě i smrt zvířete. Nemusí se jednat pouze o předávkování, uškodit může i nevhodná kombinace s jiným preparátem. Příznaky předávkování paracetamolem u psů mohou být zvracení, špatná koordinace a zmatenost, záchvaty, nepřirozené zabarvení sliznic a jazyka (bledé až s modrým nádechem), slintání a další.

Ibuprofen má opět velmi tenkou hranici bezpečnosti při použití u psů. Kromě všeobecně známých negativních účinků, od žaludečních vředů až po prasknutí žaludku, může při pravidelném podávání či předávkování způsobit nervové příznaky a popřípadě selhání ledvin. Akutním projevem předávkování (ke kterému může dojít i jednorázovým podáním vyšší dávky) může být zvracení, průjem, bolestivost břicha nebo i akutní selhání ledvin.

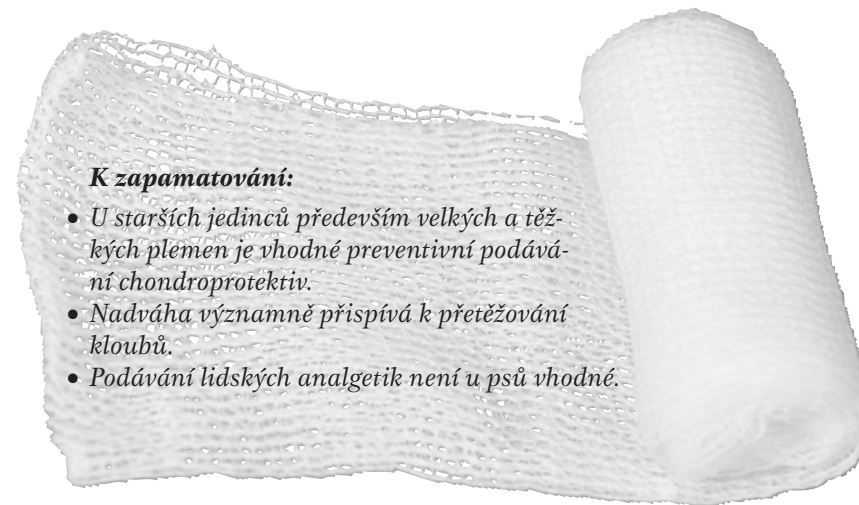
Aspirin může podobně jako předchozí léky poškodit zdraví vašeho mazlíčka, počinaje žaludečními vředy až po selhání ledvin.

Proto před každým podáním jakéhokoli lidského přípravku, o kterém nevíte, zda je možné ho použít, prosím konzultujte celou záležitost s veterinárním lékařem. Nikdy nezkoušejte podat ani tzv. dětskou dávku. U zvířat závisí dávkování léků na jejich přesné hmotnosti.

Jak tedy ulevit zvířeti od bolesti, a to nejen pohybového aparátu? Vždy na základě doporučení veterinárního lékaře.

Nesteroidní antiflogistika (antirevmatika) jsou látky, které tlumí bolest, otok a potlačují také zánět. Jsou velmi často užívanými léky v terapii proti bolestem pohybového aparátu u zvířat. Svým působením potlačují funkci enzymu zvaného cyklooxygenáza. Ta je spojená s tvorbou tzv. prostaglandinů, což jsou látky podobné hormonům, které vznikají v různých orgánech těla a mají různý účinek. Podílejí se například na krevních, imunitních i zánětlivých procesech. Utlumením cyklooxygenázy a s tím spojeným útlumem tvorby prostaglandinů dochází k útlumu zánětu. Mezi nežádoucí účinky může patřit nechutenství, zvracení, tvorba žaludečních vředů či krvácivost v trávicím traktu. I proto je vhodné tyto léky vždy podávat alespoň s malou dávkou krmiva. Tyto preparáty obsahují nejčastěji účinné látky, jako jsou meloxicam nebo carprofen. Dávkování a délku podávání prosím vždy konzultujte s lékařem. Důležitý je také fakt, že hlavním orgánem, kterým jsou tato léčiva vylučována z organismu, jsou ledviny. Při dlouhodobém podávání tak mohou mít na funkci ledvin negativní vliv.

Kortikosteroidy – pro svůj protizánětlivý účinek mohou být použity při potížích spojených s pohybovým aparátem. Tyto léky ovšem mají množství negativních účinků, jako třeba imunosuprese, což znamená, že potlačují funkci imunitního systému. Mezi další účinky patří přibírání na váze či nadměrné pití. Proto vždy, pokud zvířeti lékař tato léčiva předepíše, dodržujte prosím důsledně jeho pokyny k užívání.

K zapamatování:

- *U starších jedinců především velkých a těžkých plemen je vhodné preventivní podávání chondroprotektiv.*
- *Nadváha významně přispívá k přetěžování kloubů.*
- *Podávání lidských analgetik není u psů vhodné.*

MVDr. Kateřina Kobzíková

Psí senior ve veterinární ordinaci

Nejčastější zdravotní problémy, prevence a léčba

Fotografie MVDr. Kateřina Kobzíková

Fotografie na obálce Mgr. Lucia Drietomská (TaraWillow Photography)

Redakce Matěj Barták

Sazba a grafická úprava Petr Sýkora

Vydal Pavel Jeřábek – Nakladatelství PLOT, Bělohorská 2, 169 00, Praha 6, www.plotknihy.cz, jako svou 371. publikaci

Tisk Těšínské papírny, s.r.o.

Vydání první, Praha 2020

ISBN 978-80-7428-379-6